

بررسی اثر عوامل اجتماعی در ارزش اقتصادی اکوتوریسم آبخیزهای بیابانی،

مطالعه موردی: پارک ملی "کویر"

سید رشید فلاح شمس^۱ صدیقه موسوی پور^۲ بهاءالدین نجفی^۳، سید علی ابطحی^۴ مجید مخدوم^۵

چکیده:

گردشگری در طبیعت از جمله فعالیت های اقتصادی است که عواید فراوانی را نصیب جوامع محلی می نماید. توجه به ارزش اقتصادی فضاهای گردشگری سبب پیدایش روش های مختلفی برای محاسبه و برآورد این ارزش شده است. تمامی این روش ها به دنبال یافتن راهی هستند تا مطلوبیت کیفی ناشی از برخورداری فرد از محیط های طبیعی را با استفاده از شاخص های اقتصادی به صورت کمی برآورد و بیان نمایند. ارزیابی و برآورد میزان تمایل بازدیدکنندگان برای حفاظت از منطقه یکی از روش هایی است که می توان از آن برای ارزشگذاری این دسته از مواهب طبیعی استفاده نمود. هدف اصلی این مطالعه برآورد ارزشی است که بازدیدکنندگان اراضی طبیعی پارک ملی کویر برای آن قائل هستند. فرضیه تحقیق این است که با استفاده از این روش می توان برآوردی از ارزش اقتصادی اراضی پارک ملی کویر ارائه نمود تا به عنوان شاخصی برای توجیه اقتصادی تهیه طرح پارکداری برای منطقه و برنامه ریزی توسعه اکوتوریسم مورد استفاده قرار گیرد. این تحقیق با هدف ارزش گذاری اقتصادی پارک ملی کویر برای گردشگری انجام شده است. این پارک با مساحتی بالغ بر ۴۲۰۰۰۰ هکتار در ۵۰ کیلومتری جنوب شرقی تهران واقع شده است. برای تعیین ارزش اقتصادی اراضی طبیعی در پارک مذکور از روش "ارزش گذاری مشروط" استفاده شده است. اطلاعات مربوط به بازدیدکنندگان پارک از طریق توزیع پرسشنامه بدست آمده که پرسش هایی در زمینه سن، جنسیت، میزان تحصیلات، میزان درآمد و ... را شامل می شود. تحلیلگران پس می توانند با محاسبه متوسط میزان WTP پاسخ دهندگان و ضرب نمودن آن در تعداد کل افرادی که از مکان یا کالای زیست محیطی مورد سوال لذت می برند، مقدار کل ارزشی را که مردم برای آن کالا یا مکان قائلند، برآورد کنند. در این مطالعه ۷۸٫۸۳ درصد از کل افراد مراجعه کننده به پارک را شاغلین تشکیل می دهند همانطور که مشاهده می شود افراد شاغل متعلق به گروه درآمدی ۸ (۸ میلیون ریال و بیشتر) در مقایسه با سایر گروه های درآمدی بیشترین درصد استفاده کنندگان از پارک را به خود تشکیل می دهند. چنانچه ملاحظه می شود مراجعه کنندگان دارای تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد (و بالاتر) بیشترین تعداد را به خود تخصیص می دهند. در این مطالعه گروه های سنی ۲۵-۳۰ و ۳۰-۳۵ سال به ترتیب بیشترین درصد مراجعه کنندگان به پارک را به خود اختصاص داده اند. همچنین داده های مربوط به میزان تحصیلات بازدیدکنندگان به پارک نشان می دهد که می توان رابطه قابل قبول و ضریب همبستگی بالایی را در بین شمار افراد مربوط به هر یک از سطوح تحصیلی با شمار کل مراجعه کنندگان که در تکرار نمونه برداری، بدست آمده، مشاهده نمود. مبالغ ارزش کل تمایل به پرداخت برای حفاظت منطقه از حاصلجمع این دو مبلغ حاصل می شود که برابر ۰٫۰۵ می باشد. مزیت جالب توجه

۱- استادیار بخش مدیریت مناطق بیابانی، دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز- مسئول مکاتبات. (آدرس: شیراز، دانشگاه شیراز، دانشکده کشاورزی، بخش مدیریت مناطق بیابانی، کد پستی ۷۱۴۴۱-۳۳۱۱۱، تلفن: ۷۱۴۴۱-۳۳۱۱۱ (۸۴۰۴) ۰۷۱۱-۶۲۸۰۹۰۱-۳، دورنگار: ۰۷۱۱-۶۲۸۹۰۱۷، پست الکترونیکی: fallahsh@shirazu.ac.ir)

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد، بخش مدیریت مناطق بیابانی، دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز.

۳- استاد بخش اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز.

۴- استاد بخش علوم خاک، دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز.

۵- استاد دانشکده مدیریت محیط زیست دانشگاه تهران.

روش ارزیابی شرطی آن است که این روش رامی توان، به صورت تئوری، برای ارزیابی منابع و تداوم وجود آنچه مردم بدان اهمیت می دهند حتی اگر شخصا هرگز به دیدار آن نروند مورد استفاده قرار داد.

کلمات کلیدی: اکوتوریسم، بیابان، عوامل اجتماعی، ارزش اقتصادی، پارک ملی کویر

مقدمه

توجه به ارزش اقتصادی فضاهای گردشگری سبب پیدایش روش های مختلفی برای محاسبه و برآورد این ارزش شده است. اغلب این روش ها با استفاده از شرایط حاکم بر بازارهای عادی^۱ و بازارهای ضمنی^۲ مبتنی هستند. لیکن این روش ها به رفتار کنونی فرد مراجعه کننده به مکان مورد بازدید بستگی دارند و گاهی اوقات لازم است تا افراد در موقعیت های فرضی مورد سنجش و ارزیابی قرار گیرند. تعیین میزان استقبال و ارزش قابل قبول یک محصول پیش از عرضه آن به بازار، نمونه ای از این موقعیت ها به شمار می رود. در این روش با ایجاد یک بازار فرضی برای کالا یا خدمت مورد نظر نسبت به تعیین ارزش آن اقدام می شود. این رویه به ارزش گذاری در شرایط "بازار مصنوعی"^۳ معروف است و "روش ارزش گذاری مشروط"^۴ یکی از مثال های بارز استفاده از بازار مصنوعی به شمار می رود. در روش مذکور "تمایل به پرداخت"^۵ و "تمایل به جبران"^۶ افراد در برخورداری از یک کالای زیست محیطی که در شرایط کنونی بازار عادی ندارد مورد توجه قرار می گیرد(۱). در این روش ارزش اقتصادی یک منطقه صرفاً به جنبه تقاضای (استفاده) مراجعه کنندگان بستگی ندارد بلکه بخشی از آن از سطح آگاهی ها و تمایلات اجتماعی آحاد جامعه ناشی می شود. در روش ارزش گذاری مشروط، فرد تمایل خود را برای حفاظت از موهبتی ابراز می کند که ممکن است در طول زندگی خود حتی یک بار هم مستقیماً برای برخورداری از آن به منطقه مورد نظر مراجعه ننماید. در این مطالعه ارزیابی میزان تمایل به پرداخت مراجعه کنندگان و نیز تمایل آنها به جبران برخی از هزینه های حفاظت از منطقه به وسیله کار داوطلبانه مورد توجه و بررسی قرار گرفته است و از آن برای ارزش گذاری مواهب تفریحی و طبیعی پارک ملی کویر استفاده شده است. هدف اصلی این مطالعه بررسی وضعیت اجتماعی مراجعه کنندگان به پارک ملی و ارتباط آن با ارزشی است که آنان از نظر اقتصادی برای پارک قائل هستند. دیکسون در سال ۱۹۹۵ با استفاده از روش ارزیابی مشروط به بررسی ارزش اقتصادی پارک دریایی بوناری^۷ پرداخته است(۴). اچوریا و همکاران در سال ۱۹۹۵ ذخیره گاه مونتورد^۸ را در کاستاریکا با استفاده از روش ارزیابی مشروط مورد ارزیابی قرار داده اند(۵). هادکر و همکاران در سال ۱۹۹۷ تمایل به پرداخت ساکنان بمبئی را برای حفاظت از پارک ملی بوریولی^۹ هند به روش ارزیابی مشروط مورد بررسی قرار داده

1 – Conventional Market

2 – Implicit Market

3 – Artificial Market

4 – Contingent Valuation Method (CVM)

5 – Willingness To Pay (WTP)

6 – Willingness To Compensate

7 – Bonaire

8 – Montverde

9 – Borivli

اند(۶). وایت و لووت در سال ۱۹۹۹ میزان ترجیح و تمایل به پرداخت عمومی را برای حفاظت از طبیعت در پارک ملی نورث یورک مور^۲ انگلستان مورد استفاده قرار داده اند(۸). چونگ و یول در سال ۲۰۰۲ از روش ارزش گذاری مشروط برای برآورد ارزش ناشی از فرایند استفاده و حفاظت پارک های ملی در کشور کره جنوبی اقدام نموده اند(۳). توگریدو و همکاران سال ۲۰۰۶ تمایل به مراجعه کنندگان به پارک دریائی زاکیتوس^۱ یونان را مورد بررسی قرار داده اند(۷).

روش تحقیق

منطقه مورد مطالعه

پارک ملی "کویر" به مساحت تقریبی ۴۲۰۰۰۰ هکتار در ۵۰ کیلومتری جنوب شرقی تهران، غرب کویر مرکزی ایران و در شرق دریاچه نمک بین استان های تهران، قم، اصفهان و سمنان قرار دارد. این منطقه از نظر موقعیت جغرافیائی بین ۵۱ درجه و ۲۵ دقیقه تا ۵۳ درجه و ۴ دقیقه طول شرقی و ۳۴ درجه و ۱۷ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۱۲ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. پارک ملی کویر نمونه ای از اکوسیستم های خشک و بیابانی ایران به شمار می رود. پوشش گیاهی پارک از دشت های هموار گرفته تا کوهستان ها، زیستگاه مناسبی را برای وحوش مختلف فراهم نموده است. آثار تاریخی نیز در کنار عوامل طبیعی بخش دیگری از جاذبه های گردشگری پارک را تشکیل می دهد.

روش مطالعه

در این تحقیق به منظور ارزیابی و بررسی میزان تمایل مراجعه کنندگان پارک ملی کویر به حفظ ارزش های فاقد بازار آن از "روش ارزش گذاری مشروط" استفاده شده است. در این روش مطلوبیت ناشی از برخورداری از محیط طبیعی پارک ملی کویر که صفتی کیفی است بر اساس میزان تمایل گردشگران در پرداخت مبالغی برای حفاظت از منطقه به صورت کمی برآورد شده است. برای تعیین ارزشی که گردشگران برای استفاده از این موهبت زیست محیطی قائل هستند از مجموعه سوالاتی در قالب پرسشنامه های بسته^۴ استفاده شده است. این سوالات به گونه ای تنظیم شده اند که پاسخ به آنها بیانگر میزان تمایل مراجعه کنندگان در پرداخت بهای وضع شده برای برخورداری از یک مطلوبیت و یا تحمل فقدان آن در ازای دریافت غرامتی معین باشد. درخواست از افراد برای بیان تمایل آنان به پرداخت جهت برخورداری از مواهب پارک در یک بازار فرضی، مشابه تحقیق در مورد بازار آتی یک کالای تجاری است. با توجه به تلاقی عرضه

¹⁰ - North York Moore

¹ - Zakyntos

⁴ - Fixed Answered Questionnaires

این مواهب در محدوده پارک ملی کویر با تقاضای مراجعه کنندگان و مقایسه آن با تعاریف ارائه شده از "بازار" این فرض می تواند فرض درستی باشد.

مراحل روش تحقیق عبارت است از؛ الف) ارائه اطلاعاتی در مورد وضعیت موجود پارک ملی کویر به مراجعه کنندگان، ب) پیشنهاد قیمت به عنوان هزینه استفاده از پارک به طور روزانه، ج) افزایش هزینه استفاده متناسب با واکنش مراجعه کنندگان، د) محاسبه میانگین و دامنه هزینه استفاده از پارک برای مراجعه کنندگان، ح) ارزیابی همبستگی هزینه های استفاده پیشنهادی و میزان درآمد، میزان تحصیلات و سن مراجعه کنندگان و و) برآورد ارزش کل سالانه پارک بر مبنای میانگین هزینه های پیشنهادی برای استفاده از پارک، تعداد مراجعه کننده نمونه و طول دوره استفاده در سال.

از آنجائیکه جنبه های اجتماعی در گردشگری از اهمیت بسزائی برخوردار است بدون تردید ارزشی که هر گردشگر برای گردشگری و خود گردشگاه قائل می شود با عواملی مانند سن، جنسیت، میزان تحصیلات و میزان درآمد وی مرتبط است. بنابراین هر نتیجه ای که از روش ارزشگذاری مشروط پارک ملی کویر به حاصل شود بر وضعیت اقتصادی- اجتماعی گردشگران آن مبتنی است. در نتیجه، در تحلیل پرسشنامه ها دسترسی به اطلاعات متعدد در زمینه وضعیت اقتصادی و به خصوص اجتماعی مراجعه کنندگان ضروری است که در در طراحی و تنظیم پرسشنامه های این تحقیق بدان توجه شده است. در این تحقیق جمع آوری اطلاعات با استفاده از توزیع پرسشنامه ها به همراه مصاحبه حضوری با افراد در محل انجام شده است. به منظور توزیع پرسشنامه ها از یک طرح نمونه برداری ۲ مرحله ای استفاده شده است. در مرحله اول تعداد معدودی پرسشنامه بین مراجعه کنندگان پارک ملی توزیع شده و سپس نسبت به تصحیح سوالات اقدام شده است. با توجه به پاسخ های اولیه نسبت به تعیین تعداد مراجعه کنندگان نمونه که می بایست مورد پرسش قرار گیرند اقدام شده است تا برآورد قابل اعتمادی از اطلاعات جامعه آماری مورد نظر حاصل گردد. توزیع پرسشنامه ها در پائیز سال ۱۳۸۴ و بهار سال ۱۳۸۵ انجام شده و از آنجائیکه اکثر مردم در روزهای جمعه از پارک استفاده می کنند به طور متوسط هر فصل چهار بار روز جمعه مورد نمونه برداری قرار گرفته است. به این ترتیب از میان ۱۹۵ جمعاً ۱۸۹ نسخه از پرسشنامه ها که به شکل مناسبی از سوی مراجعه کنندگان نمونه تکمیل شده بودند انتخاب گردید که به ۱۰ سری نمونه برداری در طول ۱۰ هفته تعلق دارد. در این تحقیق نسبت به جمع آوری اطلاعات اقتصادی- اجتماعی اقدام شده است تا مشخص گردد فرایند ارزیابی با چه طبقه یا طبقه هائی از افراد جامعه از نظر سن، جنس، تحصیل و درآمد مواجه است و طرح توسعه گردشگری در پارک ملی کویر می بایست نیازمندی های چه افرادی را تامین نماید. متنوع ترین و شاید متفاوت ترین دیدگاه ها و نیازمندی های تفریحی و تفرجی در بین گروه های سنی مختلف مشاهده می شود. به این منظور در هنگام تکمیل پرسشنامه ها تعلق مراجعه کننده به یکی از ۸ گروه سنی (۲۵-۲۰، ۳۰-۲۵، ۳۵-۳۰، ۴۰-۳۵، ۴۵-۴۰، ۵۰-۴۵، ۵۵-۵۰ و بالاتر از ۵۵ سال) مورد توجه قرار گرفته است. به منظور بررسی اثر میزان تحصیلات بر شمار مراجعه کنندگان به پارک نیز ۴ گروه تحصیلی دیپلم، کاردان، کارشناس و کارشناس ارشد

و بالاتر در پرسشنامه مد نظر قرار گرفته است. در این پرسشنامه ها میزان درآمد بازدیدکنندگان به پارک و وضعیت شغلی آنها مورد پرسش قرار گرفته است. از این جنبه نیز بازدیدکنندگان پارک به ازای هر یک میلیون ریال افزایش در میزان درآمد ماهانه شان به ۸ گروه درآمدی تقسیم شده اند (از ۱ میلیون تا ۸ میلیون ریال و بیش از ۸ میلیون ریال). محور اصلی سوالات در پرسشنامه ها حول محور تمایل به پرداخت آنها در ازای برخطرداری آنها از مواهب طبیعی قرار گرفته است. در این قسمت سعی شده است تا حداکثر مبلغی را که مراجعه کنندگان مورد مطالعه، علاوه بر مبلغ پرداختی کنونی حاضر به پرداخت آن بوده اند مشخص گردد. سپس با محاسبه متوسط میزان تمایل به پرداخت پاسخ دهندگان و ضرب آن در تعداد کل افرادی که به پارک ملّی کویر مراجعه نموده اند نسبت به برآورد مقدار کل ارزشی که آنان برای این مکان قائل هستند اقدام شده است. در این میان، گروهی از مراجعه کنندگان به جای اظهار تمایل به پرداخت مستقیم برای حفاظت از پارک نسبت به گذراندن ساعاتی برای کمک به انجام امور منطقه ابراز تمایل نموده اند. برای این گروه از مراجعه کنندگان، با توجه به سطح درآمد آنان، متوسط ارزش ریالی هر ساعت کار برآورد شده به عنوان متوسط مبلغ هزینه فرصت از دست رفته برای هر ساعت همکاری داوطلبانه منظور شده است. حاصلضرب متوسط مبلغ هزینه از دست رفته هر گروه درآمدی در متوسط تعداد ساعاتی که افراد گروه های مربوطه مایل به همکاری در امور پارک بوده اند به عنوان میانگین ارزش تمایل به کار افراد هر گروه برای حفاظت از منطقه (در طول ۱۰ هفته) لحاظ شده و سپس از مجموع هزینه فرصت از دست رفته برای تمامی گروه های درآمدی، میانگین ارزش تمایل به کار در سال برای منطقه برآورد شده است. به منظور بررسی ارتباط و تحلیل همبستگی بین شمار بازدیدکنندگان با سطوح درآمد، میزان تحصیلات و گروه های سنی آنها از آزمون رتبه ای اسپیرمن^۱ استفاده شده است (۲). در این آزمون به شمار مراجعه کنندگان در هر یک از سطوح درآمدی، تحصیلی و سنی بر مبنای فراوانی تعداد مراجعه کننده رتبه های ترتیبی از ۱ (بیشترین فراوانی) تا n (کمترین فراوانی) تخصیص داده شده است. با محاسبه تفاوت بین رتبه هر گروه درآمدی، سطوح تحصیلی و طبقه سنی با رتبه شمار مراجعه کنندگان همان طبقه نسبت به محاسبه ضریب همبستگی آزمون اسپیرمن اقدام شده است.

نتایج:

جمع بندی پرسشنامه ها نشان می دهد که ۱۱ نفر از ۱۸۹ نفر مراجعه کنندگان مورد پرسش (۵/۸۲ درصد) تمایلی به پرداخت برای حفاظت از پارک ندارند. ۱۱۹ نفر از آنها (۶۲/۹۶ درصد) دارای تمایل به پرداخت بوده و ۵۹ نفر از آنها (۳۱/۲۲ درصد) از مراجعه کنندگان نمونه حاضرند ساعاتی از وقت خود را در ماه به طور داوطلبانه صرف همکاری در انجام امور پارک نمایند. بنابراین محاسبات مربوط به ارزشگذاری مشروط براساس اطلاعات به دست آمده از دو گروه اخیر انجام شده است.

^۱ - Spearman

در این مطالعه ۷۸/۸۳ درصد از کل افراد مراجعه کننده به پارک را شاغلین تشکیل می دهند. افراد شاغل متعلق به گروه درآمدی ۸ (۸ میلیون ریال و بیشتر) در مقایسه با سایر گروه های درآمدی بیشترین درصد استفاده کنندگان از پارک را به خود تشکیل می دهند. قابل اشاره است که ۶۶/۱۳ درصد از افراد شاغل، بیان نموده اند که در صورت عدم مراجعه به پارک، امکان کار و در نتیجه کسب درآمد برای آنها وجود داشته است. پس از بررسی این افراد مشخص شده است که حداکثر مبلغی که مراجعه کنندگان نسبت به پرداخت ۲۰۰۰۰ ریال می باشد که ۳۱/۹۳ درصد افراد دارای تمایل به پرداخت حاضر به پرداخت آن می باشند. باتوجه به پاسخ مراجعه کنندگان در پرسشنامه ها ۳۸/۱۰ درصد آنها حاضر به پرداخت هیچ مبلغی بالاتر از مقدار کنونی برای امکانات حاضر نیستند. در بین مراجعه کنندگان حاضر به پرداخت نیز بیشترین درصد ۱۲/۷ بود که حاضر به پرداخت ۶۰۰۰۰ ریال بیشتر از مبلغ کنونی بودند. شکل (۲) میانگین میزان تمایل به پرداخت افراد را در برابر تعداد مراجعه کنندگان متمایل به پرداخت و درصد هر گروه را از کل مراجعه کنندگان نمونه نشان می دهد. میانگین مبالغ تمایل به پرداخت برای کمک به حفاظت منطقه برای ۱۰ هفته نمونه برداری، برای ۲۴ هفته فصول توریستی (بهار و پاییز) و برای تمامی طول سال به ترتیب معادل ۳۱۱۰۰۰۰ ریال، ۷۴۶۴۰۰۰ ریال و ۱۵۵۵۰۰ ریال محاسبه شده است. در بین مراجعه کنندگانی که متمایل به گذراندن ساعات کاری برای کمک به حفاظت منطقه بودند بیشترین تعداد مربوط به ۱۲ نفر از این افراد بود که متمایل به گذراندن ۱۰ ساعات کاری در ماه برای حفاظت پارک ملی کویر بودند. میانگین مبالغ تمایل به کار برای کمک به حفاظت منطقه برای ۱۰ هفته نمونه برداری، برای ۲۴ هفته فصول توریستی (بهار و پاییز) و برای تمامی طول سال به ترتیب معادل ۱۹۸۵۵۷۸ ریال، ۴۷۶۵۳۸۷ ریال و ۹۹۲۷۸ ریال محاسبه شده است. در نتیجه جمع کل تمایل به پرداخت (اعم از تمایل به پرداخت مستقیم و تمایل به کار) از سوی مراجعه کنندگان برای پارک ملّی کویر معادل ۲۵۴۷۷۸ ریال در سال برآورد شده است. مراجعه کنندگان در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد (و بالاتر) در کنار گروه های سنی ۳۰-۲۵ و ۳۵-۳۰ سال بیشترین تعداد مراجعه کننده را به خود تخصیص می دهند. ضریب همبستگی سطوح مختلف درآمد، میزان تحصیلات و گروه های سنی با شمار مراجعه کنندگان پارک ملّی کویر از طریق آزمون اسپیرمن به ترتیب ۰/۴۸، ۰/۶ و ۰/۸۸- محاسبه شده است.

بحث و نتیجه گیری

گردشگری از جمله اموری است که مستقیماً با انسان، خصوصیات فردی و روحیات وی مرتبط است. در نتیجه ارائه هر گونه برنامه اقتصادی در جلب گردشگر بدون توجه به جنبه های فردی- اجتماعی مراجعه کنندگان فعلی و احتمالی ممکن است به نتایج مورد انتظار ختم نشود. به همین منظور در این تحقیق به رابطه بین تعداد مراجعه کنندگان و برخی خصوصیات فردی - اجتماعی آنان توجه شده است. این بررسی نشان می دهد که همبستگی تعداد مراجعه کنندگان با طبقات درآمدی که به آن تعلق دارند حدود ۵۰ درصد است.

این میزان همبستگی آماری گرچه وجود رابطه بین تعداد مراجعه کننده و سطح درآمد وی را نفی نمی کند لیکن بیان گر این ارتباط قوی بین آنها نیز به شمار نمی رود. بررسی گروه های درآمدی و توجه به سقف هزینه های مربوط به شرکت در تورهای گردشگری نشان می دهد که اغلب افراد مورد پرسش از توانایی پرداخت هزینه های جاری برخوردار بوده و تا حدود زیادی تغییر در هزینه های استفاده تغییری در تمایل آنها در مراجعه به منطقه ایجاد نمی نماید. دلیل عمده دیگر را می توان ناشی سطح آگاهی و تحصیلات مراجعه کنندگان دانست. بررسی نشان می دهد که همبستگی بالاتری (حدود ۶۰ درصد) در بین شمار مراجعه کنندگان به پارک و میزان تحصیلات آنها وجود دارد. در نتیجه با توجه به علائق به وجود آمده نسبت به طبیعت که از میزان آگاهی آنها ناشی می شود میزان تغییر در تعداد مراجعه کنندگان این طبقه را به ازای تغییر در هزینه استفاده از پارک ملی کاهش می دهد. به نظر می رسد که تقاضای این گروه از مراجعه کنندگان به دلیل شدت تمایل آنها در برخورداری از محیط طبیعی از کشش پذیری کمتری برخوردار باشد. همچنین بررسی نشان می دهد که بین تعداد مراجعه کنندگان پارک و گروه سنی آنان همبستگی بسیار قوی (حدود ۹۰٪) و معکوس وجود دارد. طبیعت نسبتاً خشن پارک ملی کویر، بعد فاصله از مراکز شهری و اقامت شبانه در شرایط نسبتاً دشوار سبب می شود تا تنها آن دسته از گروه های سنی که از قدرت جسمانی کافی برای تحمل شرایط فوق برخوردار هستند تمایل بیشتری به شرکت در این گونه تورها از خود نشان بدهند. از جمع بندی شرایط فوق چنین حاصل می گردد که برنامه احتمالی برای توسعه اقتصادی اکوتوریسم پارک ملی کویر را می بایست بیشتر بر مبنای سالیق مراجعه کنندگانی جوان و میانسال با تحصیلات عالی و سطح درآمد متوسط برنامه ریزی نمود. در این مطالعه با بررسی کمی همبستگی تعداد مراجعه کنندگان با شرایط اجتماعی آنان و نیز ارزشی که به عنوان هزینه استفاده از پارک قابل هستند، خطوط راهبردی توسعه اکوتوریسم آشکار شده است.

از جمله مشکلات روش ارزش گذاری مشروط به اریبی روش اشاره نمود. این حالت هنگامی بروز می کند که فرد، پاسخ یک جانبه و مبتنی بر تعصب می دهد و یا چنین استنباط نماید که مجبور است در آینده براساس اظهارات خود مبلغ بیشتری را بپردازد. در چنین شرایطی ممکن است میزان واقعی تمایل خود را با بیان مبلغی کمتر پنهان نماید. در این تحقیق با لحاظ کردن میانگین قیمت پیشنهادی برای هر طبقه این اریبی تا حدود زیادی کاهش داده شده است. اریبی اطلاعات اغلب زمانی رخ می دهد که افراد بدون تجربه قبلی و یا با تجربه اندک به اظهار نظر در مورد یک موهبت طبیعی بپردازند. در این تحقیق، پرسشنامه ها هم در ابتدای ورود افراد به پارک و هم در هنگام خروج آنها از پارک توزیع شده است در نتیجه از میزان اریبی اطلاعات نیز تا حدود ممکن کاسته شده است. ارزش ناچیز برآورد شده از این روش برای پارک مؤید این نکته است که عدم اطلاع صحیح و دقیق از ارزش دیگر موهبت های طبیعی پارک تا چه حد می تواند بر میزان ارزش برآورد شده توسط مراجعه کنندگان موثر باشد. اریبی ممکن است از سطح قیمت آغازین تمایل به پرداخت ناشی شود. در این تحقیق قیمت آغازین به مراتب پائین تر از مقدار فعلی هزینه شده از سوی

مراجعه کنندگان متمایل شده است تا مراجعه کنندگان خود قیمت های بالاتری را پیشنهاد نمایند. اریبی ممکن است از روش پرداخت نیز ناشی شود که از مراجعه کننده ای به مراجعه کننده دیگر متفاوت است. به این معنی که برخی گرچه در برابر افزایش میزان پرداخت های مستقیم از خود واکنش نشان می دهند لیکن از عکس العمل ملایم تری در برابر سایر روش ها برخوردار هستند. در این تحقیق با پیشنهاد دو روش ابراز تمایل به پرداخت این مسئله تا حدود زیادی کاهش یافته و کنترل شده است.

منابع

- ۱- فطرس، م.ح.، ۱۳۸۵. "مباحثی از اقتصاد محیط زیست"، انتشارات دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ۱۳۹ ص، شماره، ۲۴۲.
- ۲- موسوی پور، ص.، ۱۳۸۵. "ارزیابی اقتصادی پارک ملی کویر"، پایان نامه کارشناسی ارشد، بخش مدیریت مناطق بیابانی، دانشگاه شیراز.
- 3- Choong Ki, L. Sang Yoel. H., 2002. "Estimating the use and preservation values of national parks' tourism resources using a contingent valuation method", Tourism Management 23 (2002) 531-540.
- 4- DIXON, J. A. and SHERMAN, P.B., 1995. "Economics of Protected Areas: A new look at benefits and costs", Island Press, Washington DC, USA.
- 5- Echeverria, J., Hanrahan, M. & R. Solorzano, 1995, "Valuation of non-priced amenities provided by the biological resources within the Montverde Cloud Forest", Costa Rica", Ecological Economics, 13: 43-52.
- 6- Hadker, N., Sharma, S., David, A. and Muraleedharan, T. R., 1997, "Willingness-to-Pay for Borivli National Protected area: Evidence from Contingent Valuation", Ecological Economics, 21 pp. 105-122
- 7-Togridou, A., Hovardas, T. and J.D. Pantis, 2006. "Determinants of visitors' willingness to pay for the National Marine Park of Zakynthos, Greece", Ecological Economics, 60 (2006), 308-319
- 8-White, P. C. L. and j. C. Lovett, 1999. "Public preferences and willingness-to-pay for nature conservation in the North York Moors National Park, UK", Journal of Environmental Management (1999) 55, 1-13

An Investigation on Effects of Social Factors in Economic Valuation of Eco-tourism in Desert Region, Case Study: Kavir National Park

S.R. Fallah Shamsi^{}, S. Mousavipour, B. Najafi, A. Abtahi, M. Makhdoom*

Abstract

Eco-tourism is one of those economic activities which provide local community by plenty of benefits. To measure economic values of recreational space, various types of methods have been offered for. All these methods are looking for the way to express qualitative pleasure, caused by being in natural environments, in the form of quantitative economic indices. Estimation of visitors' willingness to conserve natural regions is one of the methods could be used for valuing natural properties. The main objective of this study is to estimate economic values that visitors of Kavir National Parks believe in. Main hypothesis of the study is to use the method to estimate economic value of natural lands of the park as an index for economic justifying the park management project and planning for development of eco-tourism. The park is about 420000ha located in 50 km far from south-eastern part of Tehran Township. To determine economic value of the lands, Cognitive Valuing Method (CVM) has been employed. Required information, collected using questionnaires, includes questions about age, gender, education, income and *etc.* The analyst could estimate total value of goods or services by multiplying the average amount of willingness to pay of the visitors by total number of the visitors, enjoying either places or environmental goods. In this study more than 78.83 % of visitors are employed in occupations. They belong to 8th category of income (more than 8 million rials), the most frequent visitors of the park in compare to other category of income. The visitors are educated, and BA/BS/M.Sc. is the most frequent degrees. The highest percentage of visitors is placed into the age-classes of 25-30 and 30-35 year old. Statistical analysis indicates an acceptable correlation including high correlation coefficient between number of visitors and corresponding education-classes. Total amount of willingness to pay is estimated about 0.05 rials/ha/year. Interesting advantage of the method is the ability of using it, theoretically, to value resources and what people interested in their continuousness, even if they never visit them actually.

Key words: Eco-tourism, Desert, Social Factors, Valuation, Kavir National Park

** Corresponding Author, Address: Department of Desert Region Management, College of Agriculture, Shiraz University, Shiraz, Iran, Zip code: 71441-33111
Phone: +98 711 6280901-3,ext (8404)
Fax: +98 711 6289017
Email: fallahsh@shirazu.ac.ir*